

Ministerie van Defensie

Omgevingsberaad Waddengebied
t.a.v. De voorzitter van het Omgevingsberaad
Waddengebied
Ruiterskwartier 121 A
8911 BS Leeuwarden

KD:Ambtelijke leiding
DIRECTORAAT-GENERAAL
BELEID

Locatie
Den Haag - Plein-
Kalvermarkt.
Kalvermarkt 32
's-Gravenhage

Postadres
Postbus 20701
2500 ES 'S-GRAVENHAGE
MPC 58B

Contactpersoon
W.R. Knibbe
Beleidsmedewerker RvD

T 0683498484
WR.Knibbe@mindef.nl

www.defensie.nl

Onze referentie
MINDEF20250032117

*Bij beantwoording, datum,
onze referentie en onderwerp
vermelden.*

Datum
Betreft

29 SEP 2025
Gezamenlijke reactie rijksoverheid op brief OBW

Geachte heer Brok,

Op 14 juli jl. heeft u ons bewindspersonen een brief gestuurd als deelnemers aan het Bestuurlijk Overleg Waddengebied. Deze brief was ter voorbereiding op het Bestuurlijk Overleg Waddengebied (BOW) van 16 juli jl. In de brief geeft u een aantal adviezen en doet u meerdere verzoeken aan het kabinet inzake het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie (NPRD). Daarnaast trekt u het advies ook breder naar de andere opgaven en trajecten die spelen in het gebied.

Mede namens de ministers van Klimaat en Groene Groei en Infrastructuur en Waterstaat en staatssecretaris van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur, stuur ik hierbij een schriftelijke reactie op uw adviezen en verzoeken.

Geef aan hoe de afstemming binnen het Rijk wordt georganiseerd betreffende de afweging die in het NPRD moet worden gemaakt in relatie tot de andere grote opgaven in het Waddengebied.

Het Waddengebied is een uniek natuurlandschap en niet voor niets Werelderfgoed. Maar dit waardevolle ecosysteem staat onder druk. Dit is recent nog bevestigd door het rapport 'Staat van de Waddenzee 2025'. Wij hebben dan ook begrip voor de zorgen van het Omgevingsberaad Wadden (OBW), en andere partijen, over de verschillende ruimtelijke opgaven/trajecten die lopen in het gebied. De gebruiksruijme is inderdaad beperkt in het Waddengebied.

Als Rijk werken we vanuit verschillende sporen, samen met de regiopartners, aan het versterken van de natuur in het Waddengebied. Eén van deze sporen is het Beleidskader Natuur Waddenzee¹. Het doel van het Beleidskader is om richting te geven aan langjarige, grootschalige ontwikkelingen in de Waddenzee. Onderdeel hiervan is het Ecologisch Afwegingskader, waarmee inzichtelijk wordt gemaakt wat de cumulatie is van de verschillende trajecten op de gebruiksruijme van het

¹ Het Beleidskader Natuur Waddenzee is momenteel in ontwikkeling en zal mede invulling geven aan de natuuropgaven zoals beschreven in de Agenda voor het Waddengebied 2050 met als de hoofddoelstelling voor de Waddenzee: "een duurzame bescherming en ontwikkeling van de Waddenzee als natuurgebied en het behoud van het unieke open landschap".

gebied. De conclusies die uit het afwegingskader naar voren komen, zijn essentieel om de volgende stap te maken: hoe passen we de huidige en toekomstige gebruiksfuncties in de beperkte gebruiksruijnte van het Waddengebied en welke functies passen daar (deels) niet meer in?

KD:Ambtelijke leiding
DIRECTORAAT-GENERAAL
BELEID

Onze referentie
MINDEF20250032117

Specifiek in het kader van het NPRD blijft Defensie in gesprek met het OBW en de betrokken departementen over een evenwichtige inpassing van defensieactiviteiten in het Waddengebied, binnen de kaders van het NPRD en de bredere rijksdoelstellingen op het gebied van leefbaarheid, natuur en veiligheid.

Verder is onze hoop en verwachting dat het traject dat Jan Jaap de Graeff nu doorloopt ons gaat helpen om met het BOW - dus met Rijk én regio - te komen tot integrale besluitvorming over de ontwikkelingen in het Waddengebied.

Neem geen besluit over het NPRD zonder dat de cumulatieve effecten van het NPRD en de Wodg inzichtelijk zijn gemaakt in het kader van het Beleidskader Natuur Waddenzee. Maak de mogelijke verdringing, door het NPRD, van bestaande sectoren en functies in het gebied inzichtelijk. Breng de gevolgen van de voorgenomen uitbreiding van defensieactiviteiten op de Outstanding Universal Value (OUV) in kaart.

Vooraf wil ik nogmaals onderstrepen dat Defensie zich terdege bewust is van de afspraken in de Agenda Waddengebied 2050 (uit 2020) en de uniciteit van het Waddengebied. Maar door de veranderde veiligheidssituatie moet de krijgsmacht worden versterkt en de gereedheid omhoog. Een cruciale bouwsteen hiervoor is het NPRD.

In het kader van het NPRD zijn de milieueffecten van de verschillende defensiebehoeften grondig onderzocht. Hierbij is ook gekeken naar de eventuele impact van de defensieactiviteiten op andere ruimtelijke functies en activiteiten en naar eventuele cumulatieve effecten met bestaande defensieactiviteiten en de NPRD-voornemens in gezamenlijkheid. In het planMER is daarbij gekeken naar OUV van de Waddenzee. De uitkomsten van het planMER hebben de basis gevormd voor de uiteindelijke keuzes van het kabinet in het ontwerp-NPRD.

De huidige veiligheidssituatie in Europa vereist snelle besluitvorming over het NPRD. Is het noodzakelijk dat er een kabinetsbesluit over het definitieve NPRD is voor het einde van dit jaar. Indien het beleidskader Natuur Waddenzee met het Ecologisch Afwegingskader tijdig beschikbaar komt, kan dit het kabinet voorzien van aanvullende relevante informatie.

Ga in het kader van de uitwerking van het NPRD de verbinding aan met andere ruimtelijke opgaven in het gebied.

In het planMER heeft Defensie gekeken in hoeverre de voorgenomen ontwikkelingen botsen met andere ruimtelijke opgaven. Later, bij de verdere uitwerking van de behoeften wordt nadrukkelijk gekeken naar koppelkansen en zorgvuldige inpassing van de activiteiten.

Bespreek de Wet op defensiegereedheid (WODG) binnen de Waddengovernance in het aankomend BOW. Geef aan wat de verhoging van het Defensiebudget naar 5% van het bbp voor de verruiming van de defensieopgave betekent?

KD:Ambtelijke leiding
DIRECTORAAT-GENERAAL
BELEID

Onze referentie
MINDEF20250032117

De WODG doorloopt nog het wetgevingstraject. De internetconsultatie van het voorlopig wetsontwerp is recent afgerond. Er vindt nog nadere interdepartementale afstemmingplaats, onder meer over de doelen van de Agenda voor het Waddengebied in relatie tot het wetsvoorstel.

Het doel van de WODG is om in specifieke gevallen uitzonderingen mogelijk te maken die nodig zijn voor gereedstellingsactiviteiten, zodat Defensie daadwerkelijk en structureel gereed is voor de grondwettelijke taken (artikel 97, primair hoofdstuk 1). Gereedheid is een vitaal publiek belang: het stelt de krijgsmacht in staat schendingen van de territoriale integriteit af te schrikken en waar nodig te weerstaan, en vormt de basis voor inzet bij andere kerntaken. Daarnaast borgt het wetsvoorstel dat de gereedheid van de krijgsmacht in samenhang wordt beschouwd met andere publieke belangen.

Ik stel voor de inhoud en werking van de WODG nader toe te lichten in een eerstvolgend BOW, inclusief een indicatie of de wet gevolgen kan hebben voor het Waddengebied.

Defensie kan nu nog geen inschatting maken van de consequenties voor het Waddengebied van de ambitie van de NAVO om in uiterlijk 2035 3,5 + 1,5% BNP te investeren in defensie.

Om de impact van de defensieactiviteiten op natuur en economische sectoren te mitigeren is versterking en versnelling van de doelstellingen voor het Waddengebied en de Waddenzee nodig.

In de Agenda voor het Waddengebied 2050 en het bijbehorende Uitvoeringsprogramma Waddengebied 2021-2026 zijn meerdere transities benoemd, zoals transities in het kader van energie, bereikbaarheid, kust, visserij en klimaat. Aan die transities is de afgelopen jaren gewerkt en zal de komende jaren verder worden gewerkt. De voorgenomen extra defensieactiviteiten in het Waddengebied waren niet voorzien. Het is van belang om de cumulatieve druk van alle activiteiten de komende jaren te laten afnemen. In dat kader zal worden bezien welke maatregelen bij realisatie van de defensie-activiteiten nodig zijn om de natuur en de economie te versterken.

Investeer in natuurversterkend beheer van de Waddenzee

De Beheerautoriteit Waddenzee (BAW) werkt aan de versterking van de samenwerking tussen beheerders om de natuur van de Waddenzee te verbeteren. Dit doet de BAW in samenwerking met de gezamenlijke beheerders en in opdracht van de ministeries van IenW, LNV en de drie Waddenprovincies. De opdrachtgevers onderschrijven het belang van Werelderfgoedwaardig beheer van de Waddenzee en willen daar met elkaar de komende jaren invulling aangeven. Zij spannen zich in om de opgave, zoals geformuleerd in het beheerkader, stapsgewijs te voorzien van financiering.

Wij vertrouwen erop dat we met het bovenstaande u voldoende hebben geïnformeerd. Wij kijken ernaar uit naar om de samenwerking met u en de andere partijen in het gebied voort te zetten en onderstrepen dat het Rijk het belang van de natuur van het Waddengebied ziet.

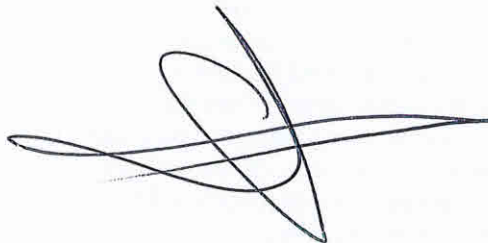
KD:Ambtelijke leiding
DIRECTORAAT-GENERAAL
BELEID

Onze referentie
MINDEF20250032117

Met vriendelijke groet,

DE STAATSSECRETARIS VAN DEFENSIE,

G.P. Tuinman

A handwritten signature in dark ink, consisting of several overlapping loops and a long horizontal stroke extending to the right.